

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

D I R E C T O R : C I R U E C O N O M U

Licențiat în drept din Paris, Procuror-General la Înalta Curte de Casație

PRIM-REDACTOR: ION N. CESARESCU || REDACTOR-PROPRIETAR: I. S. CODREANU

A B O N A M E N T L

Pe an, în România . . . . . 35 lei
6 luni . . . . . 18 „
3 luni . . . . . 9 „
Străinătate: 40 lei pe an, 20 „ 6 luni

*Apare de două ori pe săptămână
sub redacțiunea unui comitet*

Abonamentele se plătesc tot-d'a-una înaintte

Redacția & Administrația
București, CALEA RAHOVEI—5
Lângă Palatul Justiției
TELEFON № 1698

Anunțăm că a apărut *Tabla de materii pe 1906* și ea se va distribui numai aceluia ce vor trimite costul ei de lei 5.

S U M A R

Factura acceptată și tăcerea în încheierea contractelor
(Art. 46, 35, 36, 37 și 38 cod. com.) de d-l C. N. Toneanu.

JURISPRUDENȚA:

Curtea de Casație s. I: C. Rastli cu Obștea locuitorilor improprietăruți pe moșia Mănești.

Tribunalul Fălciu (Huși): C. Andone cu Mendel Melixon.

Factura acceptată și tăcerea în încheierea contractelor

(Art. 46, 35, 36, 37 și 38 cod. com.).

I. Articolul 46 cod. com. admite ca mijloc de probă printre altele și *factura acceptată*, un mijloc deosebit de acela care rezultă din *corespondență*.

II. Ce este factura?

Factura, este un înscris care arată cu amănuntul natura, calitatea, cantitatea, prețul mărfurilor care face obiectul vânzării, timpul fixat pentru plată și mijlocul de expediție. Este, cu alte cuvinte, nota mărfurilor vândute, în cele mai multe cazuri în altă piață, făcută în scopul de a specifica și determina în stil comercial conținutul contractului (¹).

Scopul principal al facturii este de a anunța pe primitor despre executarea afacerii tratate și modul în care a fost tratată, punându-l astfel în măsură de a-și apăra interesele sale (de exemplu: către transportator) și a întreprinde operațiuni de comerț ulterioare (spre exemplu: revinderea mărfurilor specificate în ea).

Pentru cumpărător, factura este un document care independent de acceptarea lui, stabilește față cu vânzătorul contractul de vânzare și conținutul său și obligațiunea corelativă a vânzătorului de a consemna marfa.

Factura este o corespondență comercială care se distinge de celelalte corespondențe numai prin scopul și conținutul său esențial: un cont relativ la mărfurile expediate. Dacă nu lipsește nimic din conținutul esențial ce am arătat mai sus, atunci avem o adevărată factură (²).

Însă factura fiind emanată de la vânzător, ea nu poate face ca conținutul său să fie obligator pentru cumpărător, fie ca obligațiunile sunt principale, fie accesorii, dacă n'a acceptat-o, fiindcă art. 46 zice *«factură acceptată»*.

Factura mai poate conține (nimic nu oprește) și alte condițiuni: a) comunicațiuni cari n'au nimic aface cu contul pus pe factură și cu contractul de cumpărare-vânzare, la care se referă contul, și pe cari vânzătorul le pune sub factură numai pentru economie de timp, de osteneală sau hârtie, acestea nu ne interesează; b) clause relative la locul plății «marfa expediată va fi plătită la domiciliul vânzătorului»; sau relative la termenii în care se poate face reclamațiunea «nu se acceptă reclamațiuni după 8 zile de la data facturii»; sau «eventualele reclame trebuie să aibă loc imediat».

Din alt punct de vedere toate clausele conținute în factura expediată cumpărătorului se poate împărți în trei categorii: 1) obligațiuni stabilite mai înainte, factura nefăcând de cât să le repete, și deci de acceptațiune nu mai poate fi vorba în acest caz, ci servă ca un document ulterior constatator al celor convenite prin contractul anterior; 2) obligațiuni puse în factură pentru prima oară de vânzător, când acceptarea din partea cumpărătorului este evident absolut necesară, pentru ca ele să fie obligatorii, fiindcă ele ca expresiune unilaterală a vânzătorului nu pot să-i creeze un titlu dacă nu sunt acceptate de cumpărător; 3) Clause cari diferă de cele anteriormente convenite, ba chiar sunt contrarii a-

(¹) *Bolaffio*, adnotație la sentința Curței de apel Venezia din 1891. *Foro-Italiano*, 1891. Vezi sentința publicată în *Revista Judiciară Galați*, pag. 107, iar adnotația lui *Bolaffio*, ibidem pag. 112.

(²) *Prof. Angelo Sraffa*: *Rivista di diritto com. etc.*, 1906, I, pag. 27—38.

celor clause, și atunci acceptarea cumpărătorului incontestabil trebuie să fie expresă, fiind-că implică o renunțare la niște înțelegeri pe cari singura voință a vânzătorului nu le poate modifica (art. 969 c. civ.) ⁽³⁾.

III. Noi credem că nu e nici o diferență între clausele inserate în factură de vânzător pentru prima oară și cele contrarii contractului anterior, că ele și într'un cas și într'altul ca să fie obligatorii pentru cumpărător trebuie să fie acceptate în mod expres, fiind-că, ca orî-ce propuneri noi, ele nu pot deveni obligatorii când propuitorul trimițându-le, primitorul nu le-a acceptat; fiind-că contractul presupune acordul celor două voințe conform art. 942 (it. 1098) C. civil.

Că chiar presupunând pentru moment că s'ar putea accepta o factură în mod tacit, tăcerea, inertia, în care rămâne cumpărătorul după primirea facturii de la vânzător, cu clause noi sau revocatorii, nu echivalează cu consimțământ, după cum ne propunem a vedea.

IV. Este foarte adevărat că jurisprudența italiană (în mare parte) consideră ca obligatorii, clausele conținute în facturi și trimise de vânzător cumpărătorului, dacă acesta n'a protestat, raționând ast-fel: «acceptarea facturilor poate fi și *tacită*; deci dacă factura conține indicațiunea locului plății la vânzător și cumpărătorul nu respinge imediat propunerea sa nu face protest la primire, condițiunile plății sunt irevocabil fixate așa cum se prevede în factură» și argumentul prin-

⁽³⁾ *Bolaffio*. Loc. cit. El citează două decizii cari confirmă opinia sa: 1) Decis. *Curții apel Torino* care a admis proba directă a stabili că cu toată arătarea în factură că plata trebuia să se facă la vânzător, să se menție în picioare acordul stabilit cu comisul voiajor al vânzătorului, după care plata trebuia să se facă însuși comisului voiajor, sau prin trate asupra cumpărătorului (7 Febr. 1873. *Jurisprudența*, Torino, 1873, p. 313); 2) Aceiași Curte de apel decide că existând o convențiune anterioară specială făcută prin corespondență, de a se plăti prețul cu trate cambiale asupra cumpărătorului, nu admite că tăcerea cumpărătorului asupra conținutului facturii ar putea să aibă vr'un efect derogator. «De la pact nu se poate deroga, și voința de a deroga sa modifica condițiunile conținute în scrisoarea de comision nu a fost în vr'un mod oare-care *expres manifestată* de partea cumpărătoare».

Asemenea *Sraffa* (*Rivista*, etc. 1903 I, p. 27—38) arată o decizie inedită: *Curtea de apel Modena*, în cauza *Stamperia Italiano*, cu *Richetti* 26 Iulie 1901, față cu clauza locului de plată pus în factură a decis că «tratându-se de un fapt posterior stipulațiunei verbale a contractului de cumpărare o vânzare nu avea putere a crea vr'o legătură juridică care să se respecte de o potrivă de ambele părți; nu era valid pactul contractual care voia să înlăture aceia ce s'a convenit la încheierea contractului chiar»; și mai mult, *Cas. Firenze* 23 Decembrie 1901 a stabilit maxima că «în contractele comerciale făcute prin corespondență, acțiunea pentru plata mărfurilor refuzate de cumpărător trebuie să se propue în locul unde acceptațiunea contractului este ajunsă la cunoștința propuitorului (cumpărătorului) chiar dacă factura arată locul plății la vânzător».

cial este buna credință a vânzătorului, de care ar abuza cumpărătorul de rea credință care vâzând o clausă tipărită sa manuscrisă pe factură nu răspunde, deși exigențele comerului cere aceasta ⁽⁴⁾.

Tot așa și jurisprudența franceză, după cum rezultă dintr'o decizie din 1849 a Curții Lyon (D. P. 45, IV, 102) și din una și mai veche a Casației din 1830 (citată de *Pardessus*, *Cours de droit comm.* Vol. 1 p. 141) precum și dintr'o alta și mai recentă din 4 Martie 1901 a aceleiași casațiuni (*Annales de droit commercial* 1901, II, 62) și repetate de curțile și tribunalele franceze cari au decis în mod constant că „mențiunea inserată într'o factură de mărfuri relativă la locul de plata prețului este atributivă de competență înaintea tribunalului aceluși loc, atunci când cumpărătorul a primit zisa factură fără protestări și rezerve“ ⁽⁵⁾.

V. În doctrina italiană a trecut această opinie prin tradiție și au repetat și repetă mulți că tăcerea, neprotestarea la o propunere este echivalentă cu consimțământul:

Pagani ⁽⁶⁾ zice: „acceptarea tacită rezultă din orî ce act, fapt sa omisiune care nu se poate explica de cât ca înțelegere de acceptarea facturii. În general o atare înțelegere va fi presupusă prin faptul de a ține factura fără reclamațiune“.

Moise Vitalevi ⁽⁷⁾ «Pentru noi nu e posibilitate de a ne îndoi că zisa clausă (e vorba de clauza din factură adăogată de vânzător contrarii celor anterior convenite) chiar când e numai tipărită are forță obligatorie ca aceia scrisă cu mâna, și o dată primită și acceptată de cumpărător factura ast-fel stilată, nu poate să-i dezică efectele; de aceia bine a făcut, după părerea noastră jurisprudența să respingă cu diferite hotăriri orî ce tentativă contrarie a *cumpărătorilor de puțină bună credință* cari din circumstanța foarte comună în comerț de a vedea tipărită iar nu scrisă zisa clauză, voiau să tragă pretexte nefondate pentru a înlătura consecințele unui acord fără șovăire voit și înțeles».

Profes. Giovanni Pacchioni ⁽⁸⁾ într'o remarcabilă monografie, susține că „tăcerea poate cu

⁽⁴⁾ *Sraffa*, loc. cit. Confruntă: *Cas. Torino* 25 Aug. 1905: *Rivista di diritto comm.* 1906, II, p. 23.

⁽⁵⁾ *Sraffa*: Loc. cit.

⁽⁶⁾ *Pagani*: *Della fattura commerciale* 1892, p. 31. (Vezi *Sraffa*, loc. cit. care citează pe *Pagani*).

⁽⁷⁾ *Moise Vitalevi*: *Influenza di alcune clausole speciale della fattura commerciale sull'esecuzione della relativa obbligazione e sulla competenza*: *Diritto commerciale* 1898, XVI p. 193. (Vezi și *Sraffa*, loc. cit.)

⁽⁸⁾ *Giovanni Pacchioni*: *Rivista di diritto comm.* etc. 1906 II, p. 23 (adnotând decis. *cas. Torino* 25 Aug. 1906).

concursul unor anumite circumstanțe să aibă eficacitatea întocmai ca și a *consimțământului explicit*“. El zice că „este afară de ori ce îndoială că tăcând noi facem să se nască în terții credința unei certe voințe a noastre. Dat apoi că această încredințare este suficientă să se nască asupra noastră o obligațiune către terțiul, e necesar a admite că tăcerea poate obliga ca și consimțământul“.

Profesorul Silvio Perozzi ⁽⁹⁾ susține că controversa care a dat naștere printre scriitori este din cauză că ei nu definesc bine cuvântul *tăcere*. Prin *tăcere*, nu trebuie să se înțeleagă *faptul lipsei unei manifestări a voinței*, precum iarăși nu trebuie să se înțeleagă *un tip special de acte cari exprimă o voință*, fiind că *manifestarea voinței* în formarea contractelor poate să se întâmple în toate modurile posibile și imaginabile, destul numai să fie. Deci, nu trebuie să se interprete tăcerea ca un fapt pozitiv sau negativ. Și pe această temă, Perozzi, susține că tăcerea unită cu o anume comportare din partea cuiva, poate să convingă pe judecător că voința a fost manifestată și atunci va zice *că a vorbit*; dacă se va convinge că n'a fost manifestată, atunci va zice *că a tăcut*. Deci după acest savant, ca și după deciziunea Cas. Torino sus menționată (No. V nota 4), rămâne la aprecierea judecătorului să vadă dacă tăcerea în anume împrejurări echivalează cu acceptarea.

Bolaffio ⁽¹⁰⁾ face o distincțiune după cum am văzut mai sus, între cazul când în factură s'a adăugat de vânzător o clausă nouă *când el admite că acceptarea poate fi și tacită*, fără însă a se exprima în mod clar asupra cesiunii de a se ști dacă simplul fapt al tăcerii, adică al nerăspunderii la propunerea vânzătorului, neunită cu alte împrejurări este suficientă a o considera ca acceptare; și între cazul când factura modifică convențiunea intervenită anterior între părți, când acceptarea trebuie să fie neapărat *expresă*.

Vidari, admite și el că factura trebuie să fie acceptată, însă acceptarea poate să fie *expresă* sau *tacită*. Pentru acceptarea tacită „o dată primită factura, cumpărătorul o ține la sine fără a o respinge sau cel puțin a protesta, este o acceptare tacită“ ⁽¹¹⁾. Și dacă factura conține indicația timpului, locului și modului cum să se facă plata mărfurilor vândute, cumpărătorul care n'ar fi refuzat îndată, se înțelege că a acceptat acele condițiuni ⁽¹²⁾. Și *Vidari* admite aceași soluțiune și

atunci când factura nu e conformă cu contractul anterior convenit, și zice că cel ce primește o atare factură trebuie să *refuze*, căci alt-fel se consideră că a acceptat ⁽¹³⁾.

— Doctrina franceză:

Susține mai categoric de cât doctrina italiană că nerăspunsul din partea cumpărătorului la o factură echivalează cu o acceptarea tacită a tuturor clauselor coprinse într'însa.

Ast-fel, *Lyon-Caen et Renault* ⁽¹⁴⁾ zice: „Cât pentru acceptarea tacită (a facturii) ea rezultă de cele mai adesea-ori, din tăcerea păstrată de cumpărătorul care nu face nici o reclamație într'un timp oare care după primirea facturii“.

Thaler ⁽¹⁵⁾ zice «... cumpărătorul acceptă (factura) prin aceasta chiar că se abține de a răspunde că este în desacord cu cumpărătorul său».

VI. Să examinăm tradiția facturii și considerația pe care s'a basat jurisprudența că trebuie să aparăm pe vânzător de reaua credință a cumpărătorului, și care a îndrumat-o către soluția că «tăcerea simplă echivalează cu consimțământ asupra clauselor din factură».

Tradiția:

Factura este luată în Italia de la Francesi; la ei se făcea în dublu original și o trimetea cumpărătorului, care aproba unul din cele două duplicate pe care-l reînapoia corespondentului său, iar cel-l'alt 'l oprea.

Această stare de fapt exista când legiuitorul frances a edictat dispoziția art. 109 cod de commerce, după care «cumpărările și vânzările se constată... par une facture acceptée...». Or, adresată altă dată de către vânzător în dublu original, ea era aprobată pe unul din duplicate de cumpărător care o retrimetea corespondentului său ⁽¹⁶⁾.

Acest lucru, pe lângă *Thaler*, 'l mai confirmă și un alt scriitor francez *Vincens* ⁽¹⁷⁾ «Factures acceptées: le vendeur a livré; il a présenté une facture en un état de sa livraison, où il a examiné le prix, le montant et les conditions du payment. Si l'acheteur confesse au pied d'avoir reçu livraison et approuve, on voit que c'est un bon titre. On n'exige point ici qu'il ait été fait double».

⁽¹³⁾ *Vidari*: Ibidem N. 2536: Sent. Trib. Comercial Iași 26 Ianuarie 1901: *Curierul Judiciar* N. 35 din 1905 p. 278.

⁽¹⁴⁾ *Lyon-Caen et Renault*: Traité etc. tom. III pag. 58 (Séc. ediz) (Vezi: Sraffa: loc. cit.)

⁽¹⁵⁾ *Thaler*: Traité élém. de Dr. com. (sec. edit. 1900 No 105) (Vezi: Sraffa loc. cit.)

⁽¹⁶⁾ *Thaler*: Traité etc. No. 1056.

⁽¹⁷⁾ *Vincens*: Exposition raisonnée de législ. comm. et examen critique du cod de commerce (Edit. 1821) T. II, Paris 1834 p. 91 (Vezi: Sraffa Loco cit.)

⁽⁹⁾ *Silvio Perozzi*: Il silenzio nella conclusione dei contratti, Rivista di diritto comm 1906 I, p. 509.

⁽¹⁰⁾ Loc. cit.

⁽¹¹⁾ *Vidari*: Corso etc. Vol. III, N. 2533.

⁽¹²⁾ *Vidari*: Ibidem N. 2534.

Or, azi în Franța, a dispărut usul celei de a doua copii și în general obiceiul cumpărătorilor de a retrimite factura vânzătorului cu aprobarea conținutului său; «Le deuxième double a disparu; l'acheteur accepte par cela même qu'il s'abstient de répondre qu'il est en désaccord avec son correspondant, et la copie des lettres du vendeur, s'il en est besoin, prouve l'expédition de la pièce ainsi que le teneur» (18).

Prin urmare dacă factura se făcea ast-fel precum o arată scriitorii francezi, lesne se poate înțelege de ce legiuitorul frances urmând o tradițiune a prevăzut în art. 109 c. de commerce acest mijloc de probă sui-generis: *factura acceptată*; în cât e o eroare la baza teoriei adverse care crede că factura trimeasă n'are nevoie de răspuns. Dacă ar fi așa atunci nu mai era necesitate de a se pune în art. 109 acest mijloc de probă, când același lucru se putea îndeplini prin *corespondența* care e prevăzută de același articol ca un deosebit mijloc de probă. *Art. 109 a fost edictat când se obicinuiău facturile acceptate de cumpărător și reespeditate cu aprobare la vânzător, pentru a le servi ca mijloc de probă, trebuia să servească și a servi*; azi însă când el nu se mai usează, cum să fie considerate ca acceptate facturi cari nu sunt! (19).

În Italia, prin art. 44 c. com. (rom. 46) a fost introdusă «*factura acceptată*» ca mijloc de probă fiind că ea se găsea menționată în art. 109 cod de commerce, de și în Italia factura acceptată nu se constată că era în us (Sraffa l. cit.) Eată dar tradiția facturii ne dovedește că opinia contrarie a avut o basă greșită.

Buna credință:

Considerația bunei credințe este o eroare și mai mare la adversari. Neacceptarea, nu are de efect ca cumpărătorul să nu fie obligat a executa convențiunea înscrisă într-o factură, conform celor mai dinainte fixate; deci, acceptarea facturii intru cât se referă la condițiunile vânzării, este foarte indiferentă pentru vânzător; și cum atunci am putea taxa pe cumpărător că nu e de bună credință, când el rămâne într-o stare de inerție care nu schimbă intru nimic eficacitatea obligațiunilor sale? Dacă însă, să presupunem că vânzătorul a trimes o factură neconformă cu cele mai dinainte convenite, care conține domiciliul său ca loc de plată, pus de el în mod arbitrar; nu se vede că reaua credință nu numai că nu este la cumpărător ci în propunerea vânzătorului tradusă în mod insidios în factură, iar nu în tăcerea cumpărătorului păstrată față de vânzător, fie că n'a descoperit-o, fie că nu i'a înțe-

les scopul ascuns, fie pentru că n'a înțeles să consimtă, și deci .... *n'a consimțit?* (Sraffa).

A declara pe acela care primește o factură fără protestare obligat la tot ce ea coprinde, este ceva neechitabil, fiind că încurajează pe vânzătorul care se servă de factură pentru a încerca să 'și amelioreze poziția sa deja fixată prin contract, și aceasta nu va să zică a protegea un interes legitim al vânzătorului care o expediază, ci a face o situație injustă cumpărătorului care o primește, privându-l de domiciliul său. (Sraffa).

Practicarea facturilor de către fabricanți sau angrosiști față cu micii detaiști ajunge de multe ori o adevărată înșelătorie, sperând el, vânzătorul, că cumpărătorul nu va observa viciile mărfii într'un termen scurt, și atunci pune clausă în factură că ori-ce reclamație nu se va primi după atâtea zile, adică tocmai just timpul în care el nu poate observa viciile; sau, punând locul plății la domiciliul său să pue pe cumpărător în imposibilitate de a susține judecata la locul stabilit prin factură, și atunci eacă rămase obligatorii clausele din factură fără ca el să le fi acceptat. Eată dar și cestiunea bunei credințe demonstrată ca o basă greșită, deplângând pe vânzător să nu fie înșelat când el caută să înșele depărtându-se de la cele convenite.

VII. Se vedem care e valoarea *tăcerei* în dreptul civil, și pe urmă, să vedem ce dispune și dreptul comercial; dacă are aceleași reguli ca și dreptul civil sau deosebite (20).

Noi credem că tăcerea, în dreptul civil prin sine însăși nu poate avea eficacitatea unei acceptări, unui consimțământ. «De și tăcerea singură nu poate fi considerată ca acceptare tacită, totuși împrejurările cari o înconjoară pot să-i dea o însemnare pe care ea nu o are în realitate. Adagiul *qui ne dit mot consent* poate să fie adevărat de câte ori acela care păstrează tăcerea era ținut a răspunde» (21).

(18) *Thaler*, op. cit. (Sraffa Loco. cit.)
(19) Sraffa: Loco supra citat.
(20) Aci relevăm aceia ce întreabă eminentul profesor și autor de drept civil din Iași d. D. Alexandresco, (Tratatul său vol. 5, pag. 42 nota 2) dacă legile comerciale (special art. 35, 36, 37, 38) se aplică și în dreptul civil. În regulă, normele dreptului comercial nu se pot aplica în dreptul civil, și dacă se aplică regulile relative la contractele dintre absenți din codul comercial, acestea este intru atât, intru cât e un principiu de drept civil; în cât mai bine am zice: că dreptul comercial a tradus în lege un principiu general de drept civil, de cât că legea comercială se aplică materiilor de drept civil. Principiile generale de drept se aplică atât în materia civilă cât și în materia comercială intru cât aceasta nu face excepție la ele. În speță este mare discuție în Italia, dacă art. 36 c. com. conține o regulă generală de drept în care *tăcerea* este escluse ca unică basă a consimțământului, ca și în codul civil sau este o dispoziție care lasă neprejudecată cestiunea dacă tăcerea valorează sau nu consimțământ, după cum se va vedea în cursul studiului present. (Vezi studiul C. F. Galba Foro Italiano 1897, I. 21).
(21) D. Alexandresco. Vol. 5, p. 44.

Laurent se întreabă: tăcerea echivalează cu consimțământul? Este asupra acestui punct un vechi adagiul, *qui tacet, consentire videtur*. Aceasta nu este exact. Când păstrez tăcerea nu manifestez nici o voință, cum o spune foarte bine *Massé* în al său *Droit commercial* (t. III, p. 44, No. 1459 și urm.) nu zic nu, dar nu zic nici da. Tăcerea mea nu manifestă de cât o singură intențiune adică de a mă face să tac și de a nu lua nici o partidă. Ceia ce înșală pe persoanele străine dreptului, este că câte odată contractul se formează, când una din părți păstrează tăcerea. Inșă *tăcerea singură nu produce acest efect*, ea rezultă din faptele cari o însoțesc și cari îi dă o semnificație ce nu o are prin ea însăși. Adagiul *qui ne dit mot consent* este adevărat atunci când acela care păstrează tăcerea era ținut a răspunde, dacă nu a ținut tăcerea nu produce nici un efect fiind-că în lipsă de consimțământ nici un contract nu se poate forma. Când se poate zice că acel care tace era ținut a răspunde? Dificultatea se prezintă mai cu seamă între negustori. Deci, din cele mai sus zise de *Laurent*, în dreptul civil tăcerea nu e consimțământ. Curtea de casație, zice *Laurent*, a decis în drept, că tăcerea aceuia pe care-l pretindem obligat, nu poate să fie suficientă, în absența oricărei alte circumstanțe, pentru a face proba contra lui despre obligația alegată (Cas. 22 Maiu 1870: Dalloz 1870, I, 257) ⁽²²⁾.

Sunt circumstanțe, cari dau tăcerii efectul unei acceptațiuni, ceea-ce este o cestiune de apreciere, dar ceea-ce e constant este că simpla tăcere fără aceste circumstanțe nu produce efectul acceptațiunei ⁽²³⁾.

Lipsa de răspuns numai în materia comercială din doctrina și jurisprudența franceză, ea poate fără să fie însoțită de alte circumstanțe, să valoreze ca acceptațiune ⁽²⁴⁾.

Vom vedea însă că nici în dreptul comercial nu există acceptațiune numai prin tăcere și că principiul acesta de drept civil, că tăcerea nu echivalează cu consimțământ își găsește și în comerțiu aplicațiunea sa, fiind chiar sancționat în mod implicit în contractele dintre absenți.

VIII. Am arătat doctrina și jurisprudența italiană precum și cea franceză în favorul opiniunii că tăcerea produce acceptare atunci când cumpărătorul a primit o factură și n'a răspuns, n'a protestat.

Să arătăm acum părerea celor mai distinși profesori din Italia, tot atâta de distinși ca și

cei ce profesează opinia contrarie, că tăcerea nu echivalează cu consimțământul, că o propunere făcută trebuie acceptată, că această acceptare nu poate rezulta din tăcere, din neprotestare, ba ceva mai mult acceptarea trebuie să ajungă la propuitor, ca să producă efectele sale, și deci clausele noi, sau contrarii celor convenite, puse de vânzător în factură, nu sunt acceptate prin simpla tăcere a cumpărătorului.

Codul comercial prevede regulile relative la contractele între absenți (art. 35, 36, 37 și 38) fie bilaterale fie unilaterale.

Vidari, care când vorbește de factură, susține că acela care o primește și tace, se consideră că o acceptă, când e vorba de contractele între persoanele depărtate, după ce spune că acceptarea poate fi *expresă* sau *tacită* (art. 1309 C. civ.) (rom. 1167, 1190) și se întreabă dacă *tăcerea* valorează sau nu acceptațiune; zice că trebuie să distingem între două cazuri foarte deosebite adică: cazul în care propuitorul nu este în nici o relațiune de afaceri cu acela căruia i se face cererea; și cazul în care între ei sunt relațiuni de afaceri sau servicii la cari acestea se referă, sau a făcut cea d'întâiu ofertă generică sau specifică propuitoare ⁽²⁵⁾.

In prima ipoteză tăcerea nu poate ține loc de acceptare fiind-că nimeni nu e ținut a răspunde la cereri ce oricare ar vrea să facă. Adagiul «cine tace consimte» în materia juridică trebuie primit cu multă prudență. Cu toate acestea atunci când tăcerea a fost însoțită de un act care a dat să înțeleagă că acel căruia s'a făcut propunerea, a acceptat-o, acel act ar valora ca acceptare chiar când propuitorul n'a cerut execuțiunea imediată a contractului cum ar fi de exemplu când cerându-se vânzarea unei mărfi, propuitorul fără a adăoga nimic, le-a expediat celui care le-a cerut (art. 36 it.).

In a doua ipotesă, cine face negoț public de lucruri la cari se referă cererea, sau acela care de aceste lucruri sau de vre-un serviciu a făcut mai înainte o generică sau specifică ofertă celui care cere, se presupune că voeste să accepte, fiind-că dacă n'ar fi așa, oferta implicită sau explicită, a lucrurilor sau serviciilor sale nu ar avea valoare juridică.

Nu mai refuzul spre a ajunge la încheierea contractului rămâne a fi îndată notificat propuitorului (care abia e posibil din partea celui care refuză) pentru ca cel-l'alt să îngrijească cum știe și cum poate mai bine de propriile sale interese. În această ipoteză însă, *Vidari* zice că s'ar schimba aspectul temei noastre, fiind-că nu numai că a-

⁽²²⁾ *Laurent* t. XV, No. 483.

⁽²³⁾ *Pand. Franc.: Obligations* II No. 7071, pag. 21, 7076, pag. 22.

⁽²⁴⁾ *Pand. Franc.: Ibidem* No. 7072, 7074, p. 22.

⁽²⁵⁾ *Vidari* t. III, No. 2373.

tunci n'ar fi vorba de consimțământ tacit, ci chiar de refuz expres ⁽²⁶⁾.

Continuând cu cestiunea tăcerii, pusă de Vidari, el zice că se discută în doctrină și jurisprudență, chiar când e vorba de consimțământul expres, dacă trebuie să se considere perfect consimțământul și deci și contractul, în locul și în timpul în care propunitorul știe că propunerea sa a fost acceptată (*teoria cunoștinței, informațiunei*) sau unde acceptantul manifestează voința de a accepta (*doctrina declarațiunei*) ⁽²⁷⁾. Importanța disputei este însemnată: după cum admitem prima sau secunda doctrină, așa și modificările care s'ar face apoi la propunerea primitivă, revocarea ei sau revocarea acceptărei etc., produce efecte deosebite și legea care se aplică trebuie să fie deosebită, mai cu seamă dacă cele două locuri aparțin la două state deosebite ⁽²⁸⁾.

(Va urma)

C. N. Toneanu

Avocat

Galați

JURISPRUDENȚĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, S. I

Audiența de la 23 Februarie 1907

Președenția D-lui I. DUCĂ, Consilier

C. Rastti cu Obștea locuitorilor împroprietăriți pe moșia Mănești

Legea rurală de la 1864. — Facultatea acordată proprietarilor prin art. 18 din această lege. — Dacă, o dată ce împroprietărirea a rămas definitivă ele mai pot fi modificate sub cuvânt că nu s'ar fi respectat toată întinderea vetrelor morilor. — (Art. 5, 6 și 18 legea rurală de la 1864).

Legiuitorul prin art. 18 din legea rurală de la 1864 acordă proprietarilor de moșii dreptul de a-și păstra pe seama și în folosul lor toate clădirile, sădirile, uzinele cu îngrăditurile lor, eleștele și morile ce vor fi având în coprinsul

⁽²⁵⁾ Vidari, t. III, No. 2374.

⁽²⁶⁾ Vidari, t. III, No. 2377, pag. 237.

⁽²⁷⁾ Vidari, t. III, No. 2376; — *Confruntă*: Apel Torino 10 Iulie 1895 care decide că «Dacă o firmă străină a tipărit pe carta sa de corespondență că ori-ce acțiune care depinde de ori-ce contract, va trebui să fie propusă înaintea autorității judecătorești a reședinței sale și dacă reprezentantul său în Italia a tipărit de asemenea în carta sa de corespondență referirea la toate condițiunile firmei, cumpărătorul care nu a făcut în această privință nici o observație este supus la competența exterioară pentru ori-ce contestație derivând din contract». (Rivista di dir. com 1906, II, p. 222).

Casația Firenze 23 Februar 1899: «Dacă o persoană rezidentă în Italia oferă alteia rezidență în Franța de a-i vinde mărfuri și aceasta acceptă, contractul se perfecționează în Italia chiar dacă prin acorduri succesive între părți marfa e consemnată în Franța și acolo chiar s'a executat plata angajamentelor».

vetrelor; și aceasta, ca o favoare pentru ei, având drept să facă uz sau nu de ea.

Odată însă împroprietărirea făcută, tabelele întocmite și planurile de delimitare rămase definitive nu mai pot fi modificate sub cuvânt că la epoca împroprietărilor nu s'ar fi respectat toată întinderea vetrelor morilor.

Deciziunea No. 65/907. — Respins recursul făcut de C. Rastti și continuat de Gh. M. Eftimiu, contra sentinței tribunalului Dâmbovița No. 579/902 dată în proces cu Obștea locuitorilor pe moșia Mănești.

Curtea,

Ascultând pe d-l advocat C. Paraschivescu în desvoltarea motivelor de casare.

Pe d-l advocat D. Atanasie în combateri.

Deliberând,

Asupra motivului I de casare:

«Exces de putere și violarea art. 18 din legea rurală de la 1864.

«Am susținut înaintea Curței de apel București, că ar fi a se deprecia întreaga moșie și a se ridica proprietății un drept necontestabil, dacă s'ar admite cererea reclamanților, de a li se da acea porțiune de pământ care formează vatra moșiei și este indispensabil pentru exploatarea însăși a morei, de aceia art. 18 din legea rurală de la 1864 stabilește în mod precis că asemenea pământuri nu poate face nici o dată obiectul unei acțiuni în revendicare contra proprietarului».

Având în vedere deciziunea supusă recursului din care se constată că Obștea locuitorilor împroprietăriți pe moșia Mănești, depunând la tribunalul Dâmbovița planul și hotărnicia terenului cedat lor după legea rurală din 1864, lucrate de inginerul hotarnic Niculae Bruneanu în anul 1892, au cerut confirmarea aceluși plan și hotărnicia despre vecinătatea cu proprietatea defunctului Ion Rastti, cumpărată în cursul procesului de recurentul George M. Eftimiu;

Că, tot odată cu depunerea planului și hotărniciei spre confirmare, numiții locuitori au intentat în contra casei Rastti acțiune în revendicarea pământului arătat în petiția introductivă de instanță;

Că, ambele instanțe de fond, au confirmat planul și hotărnicia, admitând și acțiunea în revendicare;

Având în vedere art. 18 din legea rurală de la 1864, prin care se acordă proprietarilor de moșii dreptul de a-și păstra pe seama și în folosul lor toate clădirile, sădirele, uzinele cu îngrăditurile lor, precum și eleștele (iazurile) și morile ce vor fi având în coprinsul vetrelor;

Considerând că prin acest text de lege nu se arată câtă întindere de pământ să se respecte pentru vetrele morilor;

Că legiuitorul prin acest articol acordând o favoare proprietarilor de moșii, aceștia erau în drept să facă uz sau nu de această favoare;

Că odată însă împroprietărirea făcută, tabelele întocmite și planurile de delimitare rămase definitive conform legii din 1864 și regulamentului din 1878 pentru aplicarea art. 5 și 6 din această lege, nu mai pot fi modificate sub cuvânt că la epoca împroprietărilor nu s'ar fi respectat toată întinderea vetrelor morilor;

Cosiderând că ast-fel fiind, mijlocul de apărare invocată de recurent în sensul că dacă s'ar da locuitorilor pământul revendicat de ei prin acțiunea de față, s'ar lua din vatra morii moșiei și ast-fel s'ar deprecia întreaga moșie, nu poate fi întemeiat, de oare-ce, după cum cu drept cuvânt a judecat Curtea de fond, a nu

li se da locuitorilor pământul revendicat, ar fi a se modifica atât tabela de împroprietărire și planul de delimitare, cât și planul și hotărnicia depuse spre confirmare, lucrare în conformitate cu tabela de împroprietărire;

Considerând prin urmare, că neputând fi vorba de exces de putere din partea Curței de fond și despre violarea art. 18 din legea rurală, sus arătatul mijloc de casare se găsește neintemeiat;

Asupra motivului II de casare:

«Exces de putere. Am cerut onor Curții să ordone o verificare prin expert pe teren, ca să se constate eroarea de fapt, cum că revendicarea ar fi fost posibilă, când locuitorii Măneșteni ar fi fost împroprietăriți după legea rurală de la 1864 asupra acelei porțiuni de pământ, care este astăzi în discuție, lucru absolut imposibil, căci art. 18 din legea de la 1864 stabilește în mod precis, că morile, împrejurimile acelor mori, nu pot face obiectul unei acțiuni în revendicare în contra proprietarului».

Considerând că în această privință Curtea de fond constată prin deciziunea atacată că Constantin Rastti, autorul recurentului, nu a invocat nici un motiv serios în contra actului de verificare al expertului Savovici Baranga, de cât că acest expert nu ar fi avut încredere în hotărnicia fraților Rastti, fără ca această hotărnicie să se prezinte în instanță și nici nu se știe dacă există sau nu;

Considerând că așa fiind, cu drept cuvânt Curtea de fond a respins cererea casei Rastti de a se ordona o nouă verificare prin expert pe teren, și deci, nici în această privință nu poate fi vorba de exces de putere din partea Curței de apel;

Pentru aceste motive, Curtea, respinge, etc.

TRIBUNALUL FALCIU (Huși)

Audiența de la... Ianuarie 1907

Președenția D-lui I. M. GAVRILESCU, Președinte

G. Andone cu Mendel Melixon

Jurământ decizoriu.—Indoitul său caracter de civil și religios.—Jurământul ce urmează a fi prestat de evrei.—Formula jurământului *more judaico*.—Dacă această formulă a fost abrogată de codul civil.—(art. 241 pr. civ. și 1912 c. civil).

Jurământul însușește un îndoit caracter: civil într-o cât încheie o pricină, și religios fiind că evoacă prezența divinității la destăinuirea sinceră a adevărului în o judecată.

*Ca consecuent acestui principiu legiitorul, prin art. 241 pr. civ. prevede că formula jurământului și solemnitățile ce îngrădesc prestația lui să se schimbe, potrivit religiunii celui ce jură. Ast-fel, pentru evrei, formula jurământului *more judaico*, este produsul credinței adânc înfipite în sufletele marelui mase a acestei populațiuni, e singurul ei legământ de conștiință și că în fine este expresiunea anaforalei dreptății din 1844 ale cărei dispozițiuni, nu au fost abrogate de codul civil.*

Tribunalul,

Având în vedere jurământul deferit de C. Andone lui Mendel Melixon în cuprinsul foaiei de jurământ atașată la dosar, jurământ găsit de Tribunal concludent prin jurnalul anterior sub No. 3712/906, și acceptat de intimat în ședința de astăzi.

Având în vedere cererea lui M. Melixon de a presta jură-

mântul în instanță iar nu cu respectarea formelor jurământului așa numit «*more-judaico*».

Având în vedere că e netăgăduit, jurământul însușește un îndoit caracter: civil și religios, civil într-o cât încheie o pricină, religios fiindcă evoacă prezența divinității la destăinuirea sinceră a adevărului într-o judecată și în același timp ca o cheazășie a răsbunării pentru cazul când eventual neadevărul s'ar substitui adevărului; ca consecuențe acestui principiu legiitorul prin art. 241 pr. civ. prevede că formula jurământului și solemnitățile ce îngrădesc prestarea lui să se schimbe potrivit religiunii jurătorului, că în ce privește pe evrei formula jurământului *more judaico* este produsul credinței adânc înfipite în sufletul marelui mase a acestei populațiuni; că e singurul ei legământ de conștiință, este expresiunea anaforalei dreptății din anul 1844, anafora ale cărei dispozițiuni nu sunt contrare legii de procedură civilă și care față cu dispozițiunile art. 1912 c. civ. nu e abrogată Că dacă anumite circumstanțe militează pentru îndreptarea formei de jurământ «*more-judaico*» nu e însă mai puțin adevărat că considerațiuni de ordine superioare—sociale și morale determină păstrarea lui.

Pentru aceste motive redactate de d-l membru de ședință A. Mandrea, tribunalul admite etc.

(ss) I. M. Gavrilăscu, Al. Măndrea.

Grefier (s) V. I. Vasilescu.

Osebită părere

Asupra cestiunii de formă a jurământului deferit de către reclamantul C. Andone părâtului M. Melixon admis prin jurnalul No. 3712 din 23 Noembrie 1906 dacă acest jurământ are a se face *more-judaico* în sinagogă și conform anaforalei de la 1844, sau înaintea judecătorilor care sunt chemați a tranșa diferendul dintre părți.

Având în vedere susținerile ambilor părți.

Considerând că asemănat art. 240 pr. civ. jurământul ca act mixt are a se face în ce privește pe creștini după formula pe care ne o dă acest text de lege, cu alte cuvinte cel ce jură punând mâna dreaptă pe cruce va repeta după Președinte că: jură pe cruce înaintea lui Dumnezeu de a spune adevărul etc., că acest jurământ se va putea modifica de judecată potrivit art. 241 pr. civ. în ce privește pe străini conform religiunii părții ce are a jura.

Având în vedere că în specie fiind vorba de un evreu ce trebuie supus jurământului, urmează a se vedea care este formula după care trebuie să jure, formalitățile ce vor trebui îndeplinite cu această ocazie și în ce constă modificarea formulei de jurământ prevăzută de art. 239 p. civ. și de care nu vorbește art. 241 același cod.

În adevăr nici un text de lege atât din vechile cât și din noua noastră legiuire nu prevede că jurământul pentru evrei are a se face după formula și cu formele uzitate de instanțele noastre judecătorești, cu alte cuvinte legiitorul nostru nu indică nicăeri că modificarea jurământului potrivit art. 241 pr. civ. când e vorba de un evreu trebuie să se facă conform anaforalei Ministerului dreptății din 1844, ca fiind în spiritul legii ebraice, de unde și-ar avea origina adică în sinagogă în fața rabinului și înconjurat de acel complex de formalități menite a deștepta în cel ce jură sentimentele de pur adevăr cheazășie în contra sperjurului.

Dar, chiar din anafora Ministerului dreptății din Moldova din 1844, se constată că forma de jurământ prevăzută prin acea anafora nu și are origina în talmudul evreesc, sau cărțile religiunii ebraice ci a fost prezentată judecătoriei județului Putna pe vremuri de către un anume Vasile Obreja în procesul avut cu Leiba Fatel și în urmă consfințită de domnitor și impusă tuturor instanțelor judecătorești de a o avea în vedere în procesele în care ar figura vre un evreu.

Considerând că în cauză fiind o chestiune relativă la cult, reprezentanții autorizați ai cultului, sunt necontestat mai în măsură a ști dacă această formulă de jurământ cum se uzitează astăzi, este conformă sau nu cu credința, cu dogmele religiei în capul căreia se află.

Considerând că în toate scrierile cu caracter doctrinar asupra acestei chestiuni se contestă faptul că jurământul, more-judaic ar avea ca sursă scrierile cultului ebraic, că toate formalitățile ce se uzitează cu ocaziunea acestui jurământ n'au după religia ebraică absolut nici o însemnătate nefiind de cât pure născociri.

Considerând că legiuitorul prin art. 239 pr. civ. cu deosebire de acelaș art. din vechiul cod, prevede clar și în mod imperativ că jurământul se va face în audiența în care a fost admis ceia ce esclude posibilitatea aducerii la îndeplinire a formalităților jurământului more-judaic, că aceasta legiuitorul a avut-o în vedere pentru a pune capăt cât mai neîntârziat diferendelor dintre părți, că admitându-se jurământul more-judaic așa cum îl prevede anafora Ministerului dreptății din 1844, nu s'ar atinge scopul urmărit de legiuitor, căci știut este că asemenea jurăminte nu se prestează în fie care zi, pe lângă dificultățile ce se pun din partea aceloră însărcinați cu administrarea templelor ceia ce nu poate fi nici pentru bunul mers al justiției nici pentru prestigiul ei.

Considerând că este cu desăvârșire neechitabil și ne logic ca martorii evrei ascultați fie în materie civilă, criminală sau corecțională, în afaceri destul de importante și de a căror mărturisire depinde deslegarea a o sumă de chestiuni care interesează ordinea publică și mersul societății, să fie supuși jurământului înaintea Tribunalului pe când aceiași ca părți în afaceri cu totul private și de mică importanță să fie siliți a face jurământul more-judaic, când știut este că sinceritatea jurământului, nu stă în legătură cu formele solemne exterioare fie ele cât de impunătoare, dar cu conștiința și cu gradul de moralitate a celui chemat de a-l presta.

Că, dacă problemele sociale cu caracter economic sunt cele mai vitale pentru un popor nu este mai puțin adevărat însă, că ceia ce trebuia mai mult să însuflească pe judecător în desbaterea diferitelor chestiuni ce se prezintă, este spiritul de dreptate și echitate față de toți împricinății în afară de ori și ce considerații, că dacă în ce privește pe creștinii s'au părăsit de mult vechile jurăminte la care erau supuși aceștia în biserică, jurând înaintea preoților îmbrăcați în odăjdii etc. ca neconforme și ne mai răspunzând timpurilor în care trăim, în aceleași măsură se cuvine cred, că și pe cei necreștini să-i supunem la jurăminte cari să corespundă și timpurilor noastre și progreselor civilizației și datinelor religiei lor, în specie cea ebraică.

Având în vedere dispozițiunile art. 11 c. c.

Considerând că prin acest text de lege se decretează pentru streini aceleași drepturi civile ca și pentru Români cu excepțiunile prevăzute: că prin art. 5, 10, 11 și 21 din constituție li se recunoaște implicit libertatea conștiinței, egalitatea înaintea legilor și libertatea cultului.

Având în vedere că nici un text de lege nu autoriză pe judecător a sili pe un evreu să depună în sinagogă cu formele sacramentale, jurământul more-judaic contestat de ei, că într-o dată nu s'a dovedit cu nimic că aceia pretinsă anafora din 1844, ar fi extrasă din izvoarele religiei și cultului ebraic și deci fiind contrară cultului lor ai obliga la un atare jurământ, este a aduce o sfruntată violare a libertății cultului și o călcare flagrantă a tuturor principiilor constituționale, baza statului.

Considerând că prin art. 1912 c. c. se abrogă toate legile civile anterioare, ordonanțele domnești și instrucțiunile ministeriale în toate dispozițiunile contrare legii actuale, iar prin art. 740 pr. civ. se declară desființate

de asemenea toate legile, decretul, regulamentele afară de dispozițiunile de procedură cuprinse în cod. comer. și legea judecătorei de pace.

Considerând că pe baza acestui text anoforaua Ministerului Dreptății din 1844, fiind în contradicție cu cultul ebraic, se consideră de drept desființată.

Considerând că așa fiind, într-o dată în specie este chestiunea de prestarea jurământului deferit unui evreu, conform art. 241 pr. civ. se va modifica jurământul potrivit credinței lui, adică: făcând în mână toirea simbolul credinței lui, cu capul acoperit și ridicând două degete în sus de la mână dreaptă va repeta după președinte următoarele cuvinte de la capitolul 20 verset 7, Biblie: Jur pe sfânta Biblie în numele lui Dumnezeu, Dumnezeu lui Abraham, a lui Isaac și a lui Iacob etc.

Pentru aceste motive sunt de părere a se admite cererea părâtului în ce privește chestiunea de formă a jurământului și a se încuviința ca jurământul deferit lui M. Melixon să se presteze în sedință înaintea tribunalului în forma arătată mai sus.

Membru Supleant (s) M. Brăileanu.

BIBLIOGRAFII

Amicul nostru d-l I. D. Filitti a făcut să apară în broșuri o interesantă lucrare a d-sale asupra instituției juraților.

Această broșură este însoțită de o scrisoare a Directorului nostru D. Gîru Economu.

D. Filitti se declară partizan al instituției juraților, dar și d-sa crede împreună cu majoritatea oamenilor de drept, că a sosit momentul ca această democrație instituție să fie reorganizată pentru a putea fi odată un adevărat factor al justiției.

Impărtășind în totul ideile d-lui Filitti, credem a adăoga că este a judeca folosul instituțiilor după greșalele acelor cari le conduc sau le compun când se susține că instituția juraților trebuie desființată.

Noi vom lupta, pe cât ne va fi posibil ca ea să fie menținută.

* * *

Rugăm din nou pe toți aceia cari s'au abonat și au dat acțiuni pentru VOL. I, din ediția II-a a DREPTULUI CIVIL de d. profesor D. ALEXANDRESCO, ce a apărut în editura CURIERULUI JUDICIAR, încă de la Iulie 1906, să bine voiască a ne scrie pentru a le trimite la adresa indicată, după dorință: broșat, legat în pânză sau cu piele la cotor. Acei cari le doresc volumele legate vor trimite în plus, peste ceia-ce datorează, lei 2 pentru vol. în pânză și lei 3 pentru cel legat în piele. Vor indica exact numele, adresa și numărul chitanței ce posedă.

* * *

Au apărut în editura librăriei Leon Alcalay:

LEGI RURALE cuprinzând: Legea pentru regularea proprietății rurale din 1864. — Legea interpretativă din 1879. — Regulamentul de aplicație din 1878. — Legea și regulamentul de aplicare exproprierei proprietăților rurale declarate inalienabile din 1892 și Legea proprietăților din 1903 adnotate cu jurisprudența Înaltei Curți de casație și justiție de la data punerii în aplicare a acestor legi și până în prezent de d-l Alexandru I. Borș. Prețul lei 1.75.

De vânzare la tipografia acestui ziar calea Rahovei, 5.